

ਦਸੰਬਰ 2019, ਅੰਕ 2

Magazine on Low External Input Sustainable Agriculture

ਗਰੁੱਪ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼

ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਮੱਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਆਮ ਫਸਲ ਹੈ ਇਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਚਿਕਕਾਏਮਿਗਾਨੋਰੋ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਉਦਯੋਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਵਜੋਂ ਰੀਸਾਈਕਲ ਕਰਕੇ, ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਫਸਲ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ

ਪੇਜ ਨੰ: 5

ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਖੇਤੀ ਥਾੜੀ, ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਔਖਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਹੀ ਆਸ਼ਾ ਦੀ ਇਕ ਮਾਤਰ ਕਿਰਨ ਹੈ. ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਚਿੱਕਨਯਾਕਣਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ.

ਪੇਜ ਨੰ: 11

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ

ਮੂਲ ਰੂਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ ਲਈ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ. ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਾਗਤ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਨ.

ਪੇਜ ਨੰ: 15

ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਝੁੰਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ

ਪੇਜ ਨੰ: 16

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ਕਤਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀ ਅਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਛੋਟੇ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ, ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ, ਰੀਸਾਈਕਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘਰੇਲੂ ਮਕਾਨ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੱਚਮੁਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀਓ ਲੀਜ਼ਾ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਬਾਰਵਾਂ ਅੰਕ ਆਪਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਛਪਣ ਵਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਸਫਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਘਣੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖੇਤੀ ਦੇ ਜਿਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਉਹ ਇਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਧਰਤੀ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਧਨੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਮੁਕਤ ਭੋਜਨ ਉਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਵਿੱਡਣ ਦਾ ਹੈ।

ਉਮੀਦ ਹੈ ਖੇਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਮਿਸ਼ਨ, ਜੈਤੋ ਅਤੇ ਏ.ਐੱਮ.ਈ. ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖੇਤੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੇਗੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਰਾਇ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ। ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਜ਼ਾ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਹੱਥਲਾ ਅੰਕ ਆਪਜੀ ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰੇਗਾ।

ਧੰਨਵਾਦ

ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ

ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਆਫਿਸ : 01635-231415, 503414

ਮੋਬਾਇਲ : 83072-91198

ਵੈਬਸਾਈਟ : <https://www.khetivirasatmission.org>

ਯੂ-ਟਿਊਬ : https://www.youtube.com/results?search_query=kheti+virasat+mission

ਗਰੁੱਪ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼

ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਐਚ ਆਰ ਮੈਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਟੀ ਪਾਰਕੇਸਰਥੀ

ਮੱਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਆਮ ਫਸਲ ਹੈ ਇਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਚਿਕਕਾਏਮਿਗਾਨੋਰੋ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਉਦਯੋਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਵਜੋਂ ਰੀਸਾਈਕਲ ਕਰਕੇ, ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਫਸਲ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ

ਚਿਤਰਦੁਰਗਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਹੋਲੀਕੋਰ ਤਾਲੁਕ ਦੇ ਚਿਕਕਾਏਮਿਗਾਨੋਰੋ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 840 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 80% ਮੱਕੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਪੱਤਝੜ ਮੋਸਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੀਜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖੇਤੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 60 ਤੋਂ 75 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 15,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਜੋਖਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਭੋਜਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਮਾ, ਡੋਸਾ, ਰੋਟੀ, ਵਰਮੀਕੋਲੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮੱਕੀ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਪੋਲਟਰੀ ਫੀਡ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਫੀਡ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਉੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ (ਅਨਾਜ ਨੂੰ

ਬ੍ਰਿਕੁਟਸ, ਜੈਵਿਕ ਇੰਧਨਾਂ ਦਾ ਹਰਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਜੋ ਖੇਤੀ-ਕੂੜੇ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ) ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸਾਨ ਕਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੂੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਈ 2017 ਵਿਚ, ਮਿਰਡਾ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਲਜ (ਐਮ ਜੀ ਸੀ) ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ 30 ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਵਧੀਆ ਕਾਸ਼ਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਐਮ.ਜੀ.ਸੀ. ਇਕ ਹੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ 2016 ਵਿਚ ਮਲੇਰਾ ਦੁਆਰਾ ਵਾਲਬੁੰਗਰਹਿਲਿਫ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੂਗਲ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਡੂਸ਼ਚ ਗੈਸਲਸੈਕਫਟ ਫਰ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਜ਼ਸਾਮਮਾਨਾਰਬੀਟ (ਜੀ.ਆਈ. ਜੈੱਡ.) ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ (ਬੀ. ਐੱਮ. ਜੈੱਡ) ਐਗਰੀ ਬਿਜਨਸ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ (ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ) ਐਮ ਜੀ ਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਹੈ ਜੋ ਗਰੀਨ ਕਾਲਜ ਟ੍ਰੇਨੀਅਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿੰਗ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ “ਸਮ੍ਰਿਧੀ ਮੇਕਕੇ ਜੋਲਾ ਬੇਲਗਗਾਰਾਰਾ ਸੰਘ” ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਮੱਕੀ ਉਤਪਾਦਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੂਹ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੰਜਵੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 50 ਤੋਂ 100 ਰੁਪਏ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ 19,520 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਸਮੂਹ ਮੱਕੀ ਥਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ

ਬੈਂਸਰ ਦੀ ਲਾਗਤ 88,000.00 (ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ) ਬਰੈਸਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਰੁਪਏ ਹੈ. 188,000.00

ਖਰਚ					ਆਮਦਨੀ			
ਸੀਰੀ.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤ	ਯੂਨਿਟ	ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਦਰ	ਕੁੱਲ ਰਕਮ	ਵੇਰਵੇ	ਯੂਨਿਟ	ਯੂਨਿਟ ਦਰ	ਕੁੱਲ ਰਕਮ
1	ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਲਾਗਤ (ਲਿਟਰ)	150	66.00	9,900.00	ਮੱਕੀ ਥਰੈਸ਼ਡ (ਕੁਇਟਲ)	2881	50.00	144,050.00
2	ਤੇਲ ਦੀ ਲਾਗਤ (ਲਿਟਰ)	15	110.00	1,650.00				
3	ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਾਗਤ	2	1,300.00	2,600.00				
4	ਲੇਬਰ 45% ਕੁੱਲ ਕਮਾਈ ਦਾ			57,000.00				
5	ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ (ਐਫਆਈਜੀ)			36,000.00				
ਕੁੱਲ				107,770.00	ਕੁੱਲ	144,050.00		
ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਲਾਭ								36,280.00

ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਸੀਰੀ.	ਖਾਲੀ ਮੱਕੀ ਦੇ ਗੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ	ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ	ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ੀ (ਰੁਪਏ)	ਗੀਮਾਰਕਸ
1.	5.5 ਟਨ	2400.00	13,200.00	1 ਟਰੱਕ
2.	6.2 ਟਨ	2400.00	14,880.00	1 ਟਰੱਕ
3.	6.5 ਟਨ	2500.00	16,250.00	1 ਟਰੱਕ
4.	6.00 ਟਨ	2500.00	15,000.00	1 ਟਰੱਕ
ਕੁੱਲ			59,330.00	

ਖਰਚੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ - ਪਹਿਲੀ ਟਰੱਕ

ਸੀਰੀ.	ਵੇਰਵੇ	ਗਿਣਤੀ	ਐਕਸਪ. (ਰੁਪਏ.)	ਗੀਮਾਰਕਸ
1.	ਖਾਲੀ	24.2	17,450.00	ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਰਕਮ ਦੀ ਲਾਗਤ ਗੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ
2.	ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ	4 ਟ੍ਰਿੱਪ	26000.00	
3.	ਲੇਬਰ ਲਾਗਤ	19	11500.00	ਲੋਡਿੰਗ / ਅਨਲੋਡਿੰਗ
ਕੁੱਲ			54,950.00	
ਗੁੱਲ ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ			59,330.00	
ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ			5,4,950.00	
ਰੁਪਏ ਕੁੱਲ ਲਾਭ			4380.00 ਰੁਪਏ (24.2 ਟਨ ਲਈ)	

ਉਦਯੋਗ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਮੱਕੀ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਾਢੀ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਮੱਕੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੱਕੀ ਦੀ ਥਰੈਸ਼ਰ ਰਾਹੀਂ ਝਾੜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅਨਾਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂਅਲ

ਪਿੜਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨ ਖੋਦਣ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਥਰੈਸ਼ਿੰਗ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਸਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਵਪਾਰੀ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਥਰੈਸਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਪਰ ਅਕਸਰ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਥਰੈਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਤੇ ਥਰੈਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੋਹਣਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸੀਜ਼ਨ (ਨਵੰਬਰ 17 ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 18), ਮੱਕੀ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ 1060 ਤੋਂ 1280 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇਟਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੀਮਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਆਮਦ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਮੱਕੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਟਾਕਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਆਦਿ। ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਸਥਾਨਕ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਕੀ ਵੇਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਮੀਦਾਂ (1250-1300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇਟਲ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਖੇਤਰ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬੈਂਸਰਜ਼ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਥਰੈਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣ

ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਕੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ, ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਰਿਬਾਸ਼ੱਪਾ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ, “ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਥਰੈਸ਼ਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ 1200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ 96 ਕੁਇੰਟਲ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 10000 ਰੁਪਏ ਵਾਧੂ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। “ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਮਿਰਡਾ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਕੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ। ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਕੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ।

ਐਮ ਜੀ ਸੀ ਦੇ ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਨੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਮੱਕੀ ਥਰੈਸਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਮੱਕੀ ਥ੍ਰੈਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ। ਮਿਰਡਾ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਥਰੈਸਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਥ੍ਰੈਸਰ ਦੀ ਲਾਗਤ 18000 / - ਰੁਪਏ ਸੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬੱਚਤ ਨਾਲ ਇਹ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 88 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੀ ਲਾਗਤ ‘ਤੇ ਥਰੈਸ਼ਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਸੀ।

ਇਸ ਕਰਕੇ, ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਨੇ ਰਿਆਇਤੀ ਮੱਕੀ ਥ੍ਰੈਸਰ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ 8,8000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵਧਾਇਆ। ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਗੁ. ਨਗੱਪਾ, ਜੋ ਸਬਸਿਡੀ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਐਮ ਜੀ ਸੀ, ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ (ਗੁ. ਨਗੱਪਾ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ‘ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਥ੍ਰੈਸਰ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ 2017 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਜਨਵਰੀ 2018 ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਮਰੱਥੀ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਨੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ। ਗੈਰ-ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਬ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਦਰ 50 ਰੁਪਏ /

ਕੁਇੰਟਲ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 45 ਰੁਪਏ / ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਕਾਲਸ਼ੱਪਾ ਨੂੰ ਆਪਰੇਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੱਲ ਰਹੇ ਖਰਚਾ, ਰੱਖ-ਰਖਾਵ, ਬੀਮਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਥਰੈਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ‘ਤੇ, ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ 36,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਾਲੇਸ਼ੱਪਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਅਨਾਜ

ਥਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 51 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ 78 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਓਪਰੇਟਰ ਨੇ ਮਈ 2018 ਵਿੱਚ ਥਰੈਸ਼ਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ.ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਥਰੈਸਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 36,280 / - ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਇਆ (ਸਮੂਹ ਨੂੰ 36,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ) ਜੋ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਓਪਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਨੇੜਲੇ ਕੋਡਾਗਾਵਲੀਹੀਤੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਕਲੇਸ਼ੱਪਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉੱਤਮ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਥ੍ਰੈਸਰ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਪਾਰੀ ਕੋਲੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ 120 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਮੁੱਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ੱਪਾ ਨੂੰ 6000 / - ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਥਰੈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੱਧ ਰਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੋਗਾਗਵਾਲੀ (ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰ) ਤੋਂ ਮੱਕੀ ਥਰੈਸਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਚਿਕੇਮਿਗਨੁਆਂ ਵਿਖੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਫਿਰ ਖੁਦ ਮੈਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਲੇਸ਼ੱਪਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਬੁਲਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਥਰੈਸ਼ਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਜੋ ਥ੍ਰੈਸਰ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। “ਬ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਰ ਕਲੇਸ਼ੱਪਾ, ਜੋ ਆਪ੍ਰੇਟਰ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਕਮਾਉਣ ਵਿੱਚ

ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। 45% ਆਮਦਨੀ 4-6 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬੋਝ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਵਧੀਕ ਲਾਭ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀਪਡ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ। ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁੱਲਾਂ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੱਟ ਇੱਕਮੁਸ਼ਤ ਕੀਮਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਗੁੱਲਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਖੇਤ ਤੱਕ ਗੁੱਲਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਲਾਲੇ ਵਿੱਚ ਗਾਇਤਰੀ ਐਗਰੋ ਫਿਊਲਜ਼ (ਜੀ ਏ ਐੱਫ) ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ 80 ਤੋਂ 90 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਇੱਕ ਸਫਲ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜੋ “ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਤੋਂ ਵਸਤੂ ਬਣਾਉਣ” ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ- ਏਗਰੀ ਬਿਅਰਸ ਮੱਕੀ ਦੇ ਗੁੱਲਾਂ/ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਸ਼ੌਲਾਂ / ਕੌਫੀ ਸ਼ੌਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਐਗਰੀ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਪਾਊਡਰ ਵਿੱਚ ਕੁਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਬੂਲੇਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਬਿਰੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਬਿਰੈਕਟਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਗੈਸ ਤੇਲ / ਕੋਲੇ ਨੂੰ ਜੈਵਿਕ ਇਧਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਮੰਗ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੇਤੀ ਰਹਿੰਦ ਖੁੰਗਦ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਗੈਸਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਨੂੰ 2 ਤੋਂ 3 ਵਾਰ ਕੋਬਸ ਸਿੱਧੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿੰਕੇਜ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਹੁਨਰ ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਲੋਡ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ, ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸਿਰਫ 5.5 - 6.5 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਵਿਚ 9 ਤੋਂ 10 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਲੋਡ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

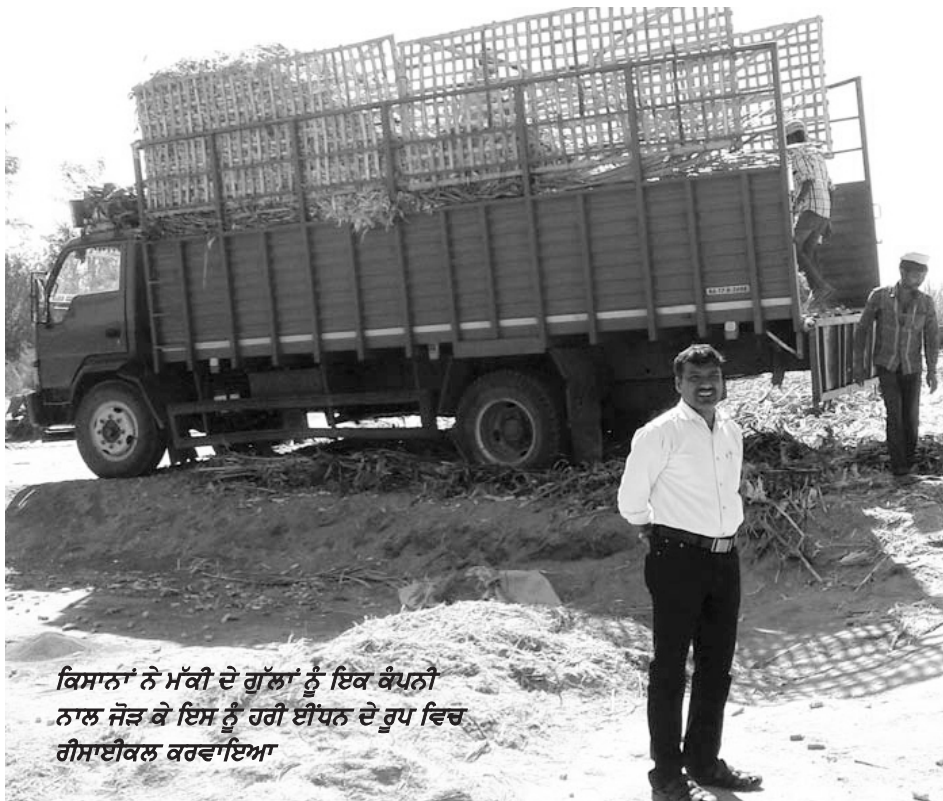
ਦਰਮਿਆਨੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵੇਚਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ, ਕਿਸਾਨ 650 ਤੋਂ 750 / - ਟਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਲਾਲਕੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਹਲਾਮਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ 3 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਉਗਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਥਰੈਸਰ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ 48 ਕੁਇੰਟਲ ਮੱਕੀ ਨੂੰ 1280 ਰੁਪਏ / ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ। ਮੈਂ 0.6 ਟਨ ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਚਿਆ ਅਤੇ 5050 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਕਮਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। “ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣਾ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੀਨਾਪਾ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਜੋ ਗੋਥਰੀ ਐਗਰੋ ਫਿਊਲ ਚੇਲਾਕੇਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਡ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਟਰੱਕ 700 ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਿਸਾਨ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਜੀ ਏ ਐੱਫ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਹ

ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਥਰੈਸ਼ਿੰਗ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਦਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੱਕੀ ਥ੍ਰੈਸਰ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਥ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਕੀ ਦੀ ਥ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਬਾਅਦ ਥ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਬੱਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ, ਫਿੰਗਰ ਬਾਜਰੇ, ਜਵਾਰ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਥਰੈਸਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ,

ਖੇਤ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂਹੰਦ (ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਛਿਲਕੇ) ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਕਟਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਾਸ਼ਮ ਈਧਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਚੰਗੀ ਮੰਗ ਵੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਗੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਈਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੀਸਾਈਕਲ ਕਰਵਾਇਆ

ਏ ਬੀ ਪੀ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬ੍ਰੈਸਰ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ / ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰੈਸਿੰਗ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿਚ, ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਨ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤੀ ਰੇਟ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਉਦਯੋਗ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੈ ਤੂੜੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਕਟਰ - ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੂਹ ਕੁੱਕੜ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਫੀਡ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੱਕੀ ਵੇਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਐਮ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬੀ.ਐਮ.ਵੀਯਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਿਖਲਾਈ ਸਮੇਂ, ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਇਕੋ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਇਕ ਕਦਮ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ

ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਹਨ। ◆

ਟੀ ਪਾਰਬੇਸਰਬੀ
ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ
(ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਲਜ - ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
ਵੈੱਲਬੈਂਗਰਹੀਲਫ
ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਫਿਸ, ਮਿਰਡਾ
2, ਸਰਵਿਸ ਰੋਡ, ਡੋਮਲਕ,
ਬੈਂਗਲੋਰ, ਕਰਨਾਟਕ 560071

Group Enterprises
A way to enhance small farmer livelihoods
LEISA India, September 2018

ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਖੇਤੀ ਥਾੜੀ, ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਐਮ ਏਨ ਕੁਲਕਰਣੀ ਅਤੇ ਟੀ ਸੁਰੇਸ਼

ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਔਖਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਤਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਹੀ ਆਸ਼ਾ ਦੀ ਇਕ ਮਾਤਰ ਕਿਰਨ ਹੈ. ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਚਿੱਕਨਯਾਕਣਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ.

ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਚਿੱਕਨਯਾਕਣਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ [140] ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ [80%] ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ [20%] ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਰੀਅਲ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਮੁਖ ਨਕਦੀ ਫ਼ਸਲ ਹੈ, ਇਸ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਰੋਗ ਅਤੇ ਕੀੜਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਕਰ ਲਿਆ.

ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਦੇ 50 - 60 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਟਮਾਟਰ, ਭਿੰਡੀ, ਤੋਰੀ, ਫਲੀਆਂ, ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਮੁਤਾਬਿਕ [1ਕਨਾਲ ਤੋਂ 1 ਕਿੱਲਾ] ਤਕ ਦੇ ਰਕਬੇ

ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ. ਜਿਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਾਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਯਕੀਨੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿੱਲੇ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ.

“ਮੀਂਹ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉੱਚੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬਗੀਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ. ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬਗੀਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਜਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੰਯੋਜਕ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਉਪਲਬਧ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਭੀ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬਗੀਚਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਭੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ” ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਗਿਆਹ ਜੋ ਇਕ ਸਬਜ਼ੀ ਉਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ.

ਸ਼੍ਰੀ. ਨਿੰਗਈਆ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਅਧਾਰਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ

ਜਿਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਯਕੀਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਆਮਤੌਰ ਤੇ [4 ਤੋਂ 5] ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਮਾਟਰ , ਤੋਰੀ , ਕਰੇਲਾ, ਰਾਮਤੋਰੀ, ਫਲੀਆਂ-ਬੀਨ ਆਦਿ. ਵਾਧੂ ਵੈਨ ਸਵੈਨਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਘਾਟੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਘੱਟ. ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਜੈਵਿਕ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ. ਇਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਚੌਗਿਰਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਪਰਿਚੇ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸਨ 2011 - 13 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤੀ ਬਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ. ਕਿਸਾਨ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਵਰਮੀ ਕੰਪੋਸਟ (ਗੰਡੋਏ ਦੀ ਖਾਦ) ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ [50%] ਦੀ ਕਮੀ ਕੀਤੀ. ਕੀੜਿਆਂ ਅਤੇ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਕਾੜਾ ਅਤੇ ਘੋਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ

ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸਾਨ ਔਸਤਨ [2500 ਤੋਂ 3000] ਰੁਪਈਆ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ.

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੁਲਿਆਰ , ਸੀ ਏਨ ਹਾਲੀ, ਅਤੇ ਕੇ ਬੀ ਕ੍ਰਾਸ ਵਿਚ ਬੇਚਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਨਿਜੀ ਬਸਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਪਰ ਹੁਣ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸਬਜ਼ੀ ਢੋਣ ਲਈ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭੀ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਬਿਕਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਟਮਾਟਰ ਦੀ ਗ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਸ਼ਿਵਨਾ ਵਰਗੇ ਕਿਸਾਨ ਵਧੀਆ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ - ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ

ਰੰਘਈਆਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਿਸਾਨ ਹੈ . ਉਹ ਸਬ ਘਰ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਮਿਲਟ (ਮੂਲ ਅਨਾਜ), ਚੌਲਿਆਂ, ਚਨਾ, ਮੂੰਗ, ਆਦਿ ਉਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਉਸ ਵੀਰ ਨੇ ਕੁਛ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਰੰਘਈਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਰੰਘਈਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪੋਸ਼ਾਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਉਹ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਦੀ ਖੁੱਲ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਵਰਮੀ ਕੰਪੋਸਟ ਭੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਬਾਈ ਜੀ ਨੇ ਡਰਿਪ (ਬੂੰਦ ਬੂੰਦ) ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ [1] ਲਿਟਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ, [10] ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਲਾਇ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਪਰੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਸਾਲ ਉਸਨੇ [0.੧੨੫ ਕਿੱਲਾ] ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਤੋਰੀ ਦੀ ਫਸਲ ਉਗਾਈ ਹੈ, [0.੦੫ ਕਿੱਲਾ] ਵਿਚ ਕਰੇਲੇ, [0.੦੫ ਕਿੱਲਾ] ਵਿਚ ਮਿਰਚਾਂ, ਅਤੇ [0.25 ਕਿੱਲਾ] ਵਿਚ ਫਲੀਆਂ ਉਗਾਈਆਂ ਹਨ. ਤੋਰੀ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ [੧੦੦੦ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ] ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ [੧੦੦੦/- ਰੁਪਈਆ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਇੰਤਜਾਰ ਹੈ. ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਰੰਗਾਇਆ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਤੋਰੀਆਂ ਤੋਂ 60000/- ਰੁਪਈਆ, ਕਰੇਲੇ ਤੋਂ ੨੪੦੦੦/- ਅਤੇ ਚੌਲਿਆਂ ਤੋਂ 45000/- ਆਮਦਨ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬੈਰ ਤੋਂ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ.

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ [੫੦/-] ਪ੍ਰਤੀ ਬਾਕਸ ਵਾਧੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਫੇਰ ਭੀ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਲੀਆਂ ਸਾਂਝਾ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸਿਆਸੋਂ ਵਿਚ ਹੁਲਿਆਰ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ [1000 kilogram] ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਖਪਤ ਹੈ. ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਜਾਈਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖਪਤ ਕਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਭਾਅ ਭੀ ਹਹਿ ਕਰਦਾ. ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਰ ਹਫਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਉਤਪਾਦਕ ੪੦੦੦ ਤੋਂ ੫੦੦੦ ਤਕ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁੜਾਈ ਅਤੇ ਢੁਆਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ੧੫੦੦ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਉਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਬਿਮਮਾਇਆਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ [੨ ਤੋਂ ੫ ਕਿੱਲਾ] ਤਕ ਜਮੀਨ ਹੈ. ਉੱਚੀਆਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਰਾਗੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੂੰਗੀ, ਛੋਲੇ/ਕੁਲਬ, ਅਰਹਰ ਆਦਿ ਦੀ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ ਫਸਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਗੀ ਦੀ ਫਸਲ ਭੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸਾਧਾਰਨ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ [੪ ਤੋਂ ੬ ਕੁਇੰਟਲ] ਰਾਗੀ ਦੀ ਫਸਲ ਪ੍ਰਤੀ

ਸ਼੍ਰੀ. ਰੰਗੀਹਾ ਬੈਟੈਨੀਕਲ ਤਰਲ ਖਾਦ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਤਿਆਰ

ਕਿੱਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਲ ਮੌਸਮ ਲਈ ਘਰ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਾਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸਦਾ ਪਿੰਡ ਵਧੀਆ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ“ .

ਪਸ਼ੂਪਾਲਣ ਦੀ ਸ਼ੁਮੂਲੀਅਤ

ਇਹ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸਬਜ਼ੀ ਉਤਪਾਦਕ ਨੇ [੨ ਜਾਂ ੩] ਪਸ਼ੂ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ [90] ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੰਸ਼ਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

ਬੀ ਏ ਆਈ ਐਫ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਫਾਰ ਸੁਸਟੇਨਬਲ ਲੀਵੇਲੀਹੁੱਡ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ, ਤਿਪਤੁਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੱਧ ਗਈ. ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਰੋਜ਼ [8 ਤੋਂ 10 liter] ਦੁੱਧ ਬੇਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਜੀ ਦੁੱਧ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਕਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਗੀ ਸਾਈਕਲਿੰਗ

ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਇਕ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਵਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਰਾ ਚਾਰ ਜੋਵਾਰ, ਪਟਸਨ, ਰਾਗੀ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਗੋਹਾ(ਗੋਬਰ) ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਬਰ ਕੰਪੋਸਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛੱਪੜ ਦੀ ਗਾਦ ਭੀ ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੁਣ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਦੁੱਧ ਹੀ ਪੂਰੇ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਗੀ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ

ਉੱਪਰਾਹਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ [14]ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਤੋਂ 60 ਪਰਿਵਾਰ ਵੈਨ ਸੁਵੰਨੇ ਫਸਲਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ

ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਵੈਨ ਸੁਵੰਨ ਕਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੈਨ ਸੁਵੰਨੀ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਨੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਊ ਬਣਾਯਾ ਹੈ।

ਐੱਮ.ਐੱਨ. ਕੁੱਲਕਰਨੀ

ਬੀ.ਏ.ਆਈ.ਐੱਫ. ਆਫਿਸ, ਕੁਸ਼ਮਾਨਗਰ,
ਕੇਲਾਗੀਰੀ ਰੋਡ,

ਧਰਵਾਦ-580008

E-mail: mnkulkarni65@gmail.com

**Diverse farming
Need of the hour for small farmers
LEISA India, September 2018**

www.leisaindia.org

A website for learning and sharing experiences on LEISA practices

Main Features

- Space to share your LEISA experience.
- A source for LEISA practices followed by farmers.
- An archive of LEISA India magazines—English edition and regional editions (Kannada, Tamil, Hindi, Telugu, Oriya, Punjabi and Marathi)
- Photos and videos on LEISA practices.
- Interesting cases of people following LEISA practices.

Follow us on Facebook: www.facebook.com/Leisaindiamag

Follow us on Twitter: @LeisaIndia

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ

ਮੂਲ ਰੂਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ ਲਈ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ. ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਾਗਤ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਨ.

“ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੱਸ [10] ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਾਈਦਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ” ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਇਕ ਕਿਸਾਨ 44 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ ਰੈਡੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ .ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਰੈਡੀ ਨੇ ਭੀ ਝਾੜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ ਵਰਤਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਿੱਤੀ. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨੇ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜਰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਮਿੱਟੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਛ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਝਾੜ ਹੀ ਘਟਾਇਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨ ਭੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ. ਓਡੀਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਇਕ ਏਨ ਜੀ ਓ ਵਿਊਸ [VIEWS] ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ. ਚਿੱਕੀ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਜਿਥੇ ਰੈਡੀ ਸਮੇਤ ਜਾਈਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਿਰਫ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਪਾ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ , ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਟਿਕਾਉਪਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੱਲ ਤੁਰ ਚੱਲੇ

ਕਿਸਾਨ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ [VIEWS] ਨੇ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਜੂਨ, 2014, ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਲਈ ਇਸਦਾ ਮੰਤਵ. ਰੈਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ [24] ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ. ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਹ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗੰਜਮ ਜਿਲੇ ਦੇ [20] ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ.

ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਈ ਸੀ ਸੀ ਓ ਫੈਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੰਜਮ ਜਿਲੇ ਦੇ [3] ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ “ਓਡੀਸ਼ਾ ਵਿਚ ਟਿਕਾਊ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀ “ . ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਏਨ ਜੀ ਓ ਵਿਊਸ [VIEWS] ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੀ ਖਪਤ ਲਈ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰ ਘਰ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਟਮਾਟਰ , ਭਿੰਡੀ , ਅਤੇ ਕਰੇਲਾ ਦੇ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ. ਰੈਡੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ.

ਇਸ ਸਬ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਸਾਬਤ ਹੋਏ. ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਬਿਨਾ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਤੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗ ਰਹੀਆਂ ਨੇ. ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਖੁਦ ਦੀ ਖਪਤ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਂਦੇ ਉਗਾਉਂਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣੀ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ. ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰ ਦਿੱਤਾ . ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ.

ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮੰਗ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਭਿੰਡੀ ਨੂੰ 25/- ਦੇ ਭਾਅ ਨਾਲ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਸਾਡਾ ਕਿਸਾਨ ਆਰਗੈਨਿਕ ਭਿੰਡੀ 35/- ਦੇ ਭਾਅ ਨਾਲ ਵੇਚਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਫੌਰੀ ਅਤੇ ਸਕਾਰਤਮਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਧਾਰ ਰਹੀ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ. ਇਸ ਸਬ ਨੇ ਢਾਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ. ◆

Source: <http://iccoindia.org/story/farmers-in-odishareplenish-soil-fertility-the-natural-way/>

Farmers in Odisha replenish soil fertility – the natural way

LEISA India, June 2018

ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਚ

ਪੀ ਅਨਿਥਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਮਰਿਨ ਬਾਬੂ ਅਤੇ ਐਸ ਆਂਦੁਜਾ

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ਕਤਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀ ਅਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਛੋਟੇ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ, ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ, ਰੀਸਾਈਕਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘਰੇਲੂ ਮਕਾਨ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹੈ।

ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਨਾਰੀਅਲ ਅਤੇ ਸਨਾਤਨ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਧਾਈ ਹੈ।

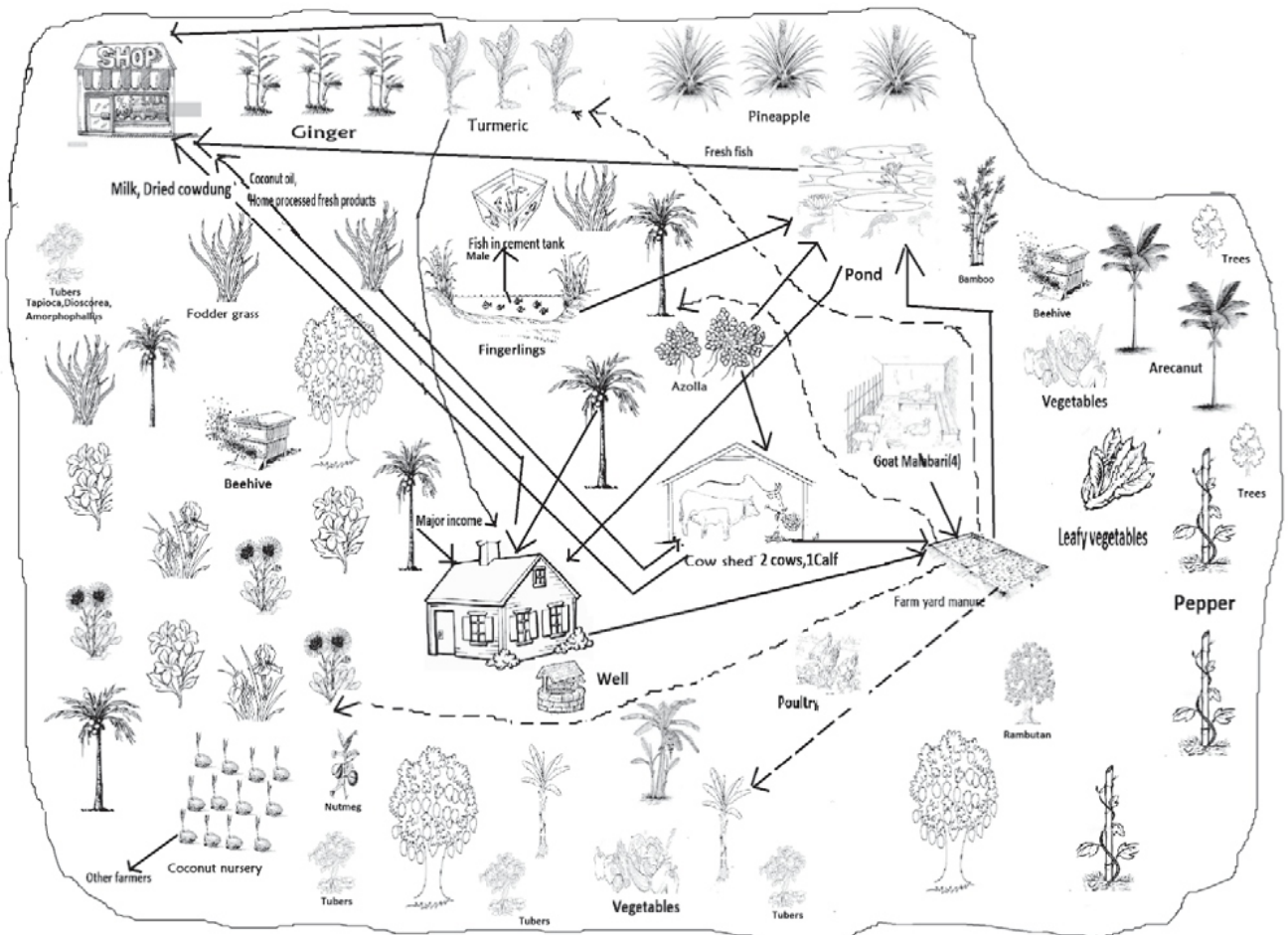
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਖੇਤਰ ਲਈ 2020 ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨੀ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ 80% ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਦੇ ਛੋਟੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ 'ਸਫਲਤਾ ਮੰਤਰ', ਜੋ ਕਿ ਔਸਤਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ, ਜੋ 0.2 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਮਾਡਲ ਹਨ।

ਇੰਡੀਅਨ ਕਾਊਂਸਿਲ ਆਫ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਰਿਸਰਚ - ਸੈਂਟਰਲ ਪਲਾਨਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋਪਸ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਆਈ ਸੀ ਏ ਆਰ-ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਆਈ.) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸਹਿਭਾਗੀ ਵਾਧਾ ਖੋਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ 'ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' (ਐੱਫ ਐੱਫ ਪੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਠਜੂਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਅੱਲਪੁਜ਼ਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ

ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। (ਦੇਖੋ ਬਾਕਸ 1)

ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਰਿਟਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਡਾਇਟਰੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਦੁੱਗਣੀ ਆਮਦਨੀ ਲਈ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਸਟੀਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ।

ਬਾਕਸ 1: ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਖੇਤਾਂ - ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

1. ਛੋਟੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਆਕਾਰ 0.2 ਤੋਂ 0.4 ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੱਕ ਸੀ ਬਹੁ-ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗਤਾ ਲਈ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ
2. ਨਾਰੀਅਲ, ਫਲ ਫਸਲਾਂ, ਚਾਰਾ, ਕੰਦ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਮਸਾਲੇ ਆਦਿ ਦੀ ਕਾਫ਼ੈਰੀ ਆਦਿ, ਅਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਲਾਈਵ ਸਟੋਰਾਂ, ਛੋਟੇ ਰੇਗਮੰਡਰ, ਪੋਲਟਰੀ ਅਤੇ ਬੈਕਅਰਡ ਤਲਾਬਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਫਾਰਮ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ, ਸਰੋਤ ਰੀਸਾਈਕਲਿੰਗ ਨੂੰ ਸਮਰਥਿਤ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
3. ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਨਸੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬੇਸਣਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲਣ, ਖੇਤ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਸ਼ਰਣ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਰੀਸਾਈਕਲਿੰਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਊ ਗੋਬਰ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਅਤੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
4. ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲਨ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
5. ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ (ਪਰਿਵਾਰ) ਦੀ ਸ਼ੁਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਸਥਾਈਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਸੀ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ 'ਭੋਜਨ ਮੀਲ' ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਜਾਵੇ
6. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਵਾਇਤੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਨਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਟੈਨੀਕਲ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਕੰਦ, ਕੇਲੇ, ਨਾਰੀਅਲ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
7. ਖੇਤ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਕਾਰ, ਫਾਰਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ, ਆਮਦਨ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ / ਰੀਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ
8. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਮਦਨ (ਅੰਡਾ, ਦੁੱਧ, ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ, ਬੁਸ਼ ਜੇਮਸ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਕਰੀ), ਫਿਕਸਡ ਇੰਟਰਵਲ ਆਮਦਨ (45 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਫਸਲ ਵੇਲੇ) ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੈਨੀਫੇ, ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਮੌਸਮੀ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਬਰ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤਾਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਆਦਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ

ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਫਾਰਮ

ਕੇਰਲ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰੀ ਖੇਤੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਮਾਡਲ ਹੈ, ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ। ਮਲਿਆਲਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਪੂਰਤੀਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ' ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ 'ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ'। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਛੋਟੇ ਫਾਰਮ, ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ' ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਵਿਆਤਮਕ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਟਿਕਣ 'ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਿਜ਼ ਇੰਦਰਾ, ਕੰਧਾਬੈਲਰਾਇਲ, ਪਠਯੂਰ ਪੂਰਬ, ਅੱਲੂਪੁਜ਼ਾ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ (ਐੱਫ ਐੱਫ ਪੀ) ਦਾ ਇਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਮਾਡਲ ਔਰਤ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਜੋ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਖੇਤੀ ਸਿਖਲਾਈ (ਆਈ ਐਫ ਐਸ) ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਫਾਰਮ 0.28 ਹੈਕਟੇਅਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ, ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਮ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਦੁਧਾਰੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਛੇ,

ਮਲਾਬੀ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬੱਕਰੀਆਂ, 80 ਕੁੱਕੜ ਕੱਦਕਨਾਥ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਨਸਲਾਂ ਦੇ 600 ਮੀ 2 ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਆਧਾਰਿਤ ਫਸਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਟਿਬਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਹਨ, 73 ਦਰੱਖਤ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਝੁੰਡ ਤੇ ਪਿਛੇਤਰ 73 ਮਿਰਚ ਵਾਈਨ, ਓਸੈਕਾ ਕੋਨੋ (ਗਲਰੀਸੀਡਿਆ ਸਪ). / ਵੱਟਾ (ਮਕਾਰੰਗਾ ਪੇਲਟਾਟਾ) ਜੋ ਹਰੇ ਕਾਸ਼ਤ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੀਮਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਧੁਨ, ਉਸਦਾ ਬੇਟਾ ਇੱਕ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੱਛੀਆਂ 7 0401 ਮੀਟਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੀਮਿਟ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਫਿੰਗਲਿੰਗ ਫਾਰਮਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਘਰਾਂ ਦੀ ਚੌਕੀ ਪੌਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਵਾ, ਠੰਡਾ ਸੂਖਮ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ 'ਜ਼ੀਰੋ ਭੋਜਨ ਮੀਲ' ਨਾਲ ਤਾਜ਼ਾ ਭੋਜਨ ਵਰਗੇ ਵਿਲਾਸਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਵਧਿਆ ਅਜ਼ੋਲਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਪੂਰਕ ਖੁਰਾਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਦਰਵਰਤੋਂ

ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ 68 ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਦੋ ਪਿਜਰੇ ਮਧੂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਫਲੋਰਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਧੀ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਰੋਤ ਰੀਸਾਈਕਲਿੰਗ ਨੇ 60 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਤੱਕ ਬਾਹਰੀ ਇੰਪੁੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਘਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟਾਕ ਰਹਿਣ ਲਈ ਖੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਫਾਰਮ ਯਾਰਡ ਖਾਦ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਅਜ਼ੋਲਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੋਲਟਰੀ, ਬੱਕਰੀ, ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਫੀਡ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਖਾਦ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਮਾਈਕ੍ਰੋ ਅਤੇ ਮੈਕਰੋ ਪੌਸ਼ਕ ਤੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸੋਈ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅਤੇ ਸੁਆਹ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਖੂੰਹਦ ਮਲਚਿੰਗ ਸਾਮੱਗਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ

ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਨੋ ਫਸਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੀੜੇ

ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 20-30 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਾਰਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆਉਟਲੇਟ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਉੱਚ ਕੀਮਤ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਘਰੇਲੂ ਅਧਾਰਤ ਮੁੱਲ ਐਡਵਾਂਸ ਉਤਪਾਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਹੀਂ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਤੋਂ 200 ਤੋਂ 300 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਰੀਅਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰੀਬ 4.2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਘਰ ਦੇ ਬਣੇ ਖੇਤ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤਾਜ਼ਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਘਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੇਸਾਮ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮੌਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੂਨਾਂ ਅਤੇ ਕੰਦ (ਐਮੋਰਫੋਫਾਲਸ, ਡਾਇਸਕੋਰਾ, ਕੋਲੋਕਾਸੀਆ, ਯਾੱਮ, ਕਸਾਵਾ), ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ (ਮਿੰਗਾ, ਐਮਰਾੱਬੁਸ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਫੁਟਕਲ ਪੱਤੇ), ਫਲ (ਕੇਲਾ,

ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਉੱਲੀਮਾਰ

ਅਨਾਨਾਸ, ਅੰਬ, ਜੈਕ, ਸਬੋਟਾ, ਰੰਬੂਟਨ), ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੋਜਨ, ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੱਛੀ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦ, ਅੰਡੇ, ਆਦਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਾਡਾ ਫਾਰਮ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ‘ਅਕਸ਼ੈ ਪਾਥਰਮ’ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਜੀਵਿਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਹੈ। “ ਇਸ ਸੰਗਠਿਤ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਨੁਭਵ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ “, ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਤੋਂ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਖੇਤੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਇਮਬਲੇਟਿਵ ਮਾਡਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ

ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਫਾਰਮਿੰਗ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੁਗਣੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਐਨ.ਏ.ਏ.ਆਰ.ਐੱਮ., ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਿਲਾ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਮਾਣ ਦਾ ਪਲ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਨਾਲ 9947722454 ‘ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੀ ਅਨਿਥਾ ਕੁਮਾਰੀ
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਇੰਟਿਸਟ (ਐਗਰੀਲ. ਐਕਸਪਰਟਨ.)
ਆਈ.ਸੀ.ਏ.ਆਰ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.,
ਖੇਤਰੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਪੁਰਮ ਪੀ.ਓ., ਕਿਆਮਕੁਲਮ -690 533
ਈ-ਮੇਲ: anithacperi@gmail.com

**Inch of land with bunch of enterprises
LEISA India, September 2018**